

Mag. Maksimiljan Fras je predstavil referat o delovanju mestne občine Maribor pred drugo svetovno vojno.
Foto: Arhiv Univerzitetne knjižnice Maribor.

Dr. Jerneja Ferlež je govorila o odprtih ognjiščih v urbanem okolju.
Foto: Arhiv Univerzitetne knjižnice Maribor.

»MARIBOR IN MARIBORČANI – PREDMET RAZISKOVANJA V HUMANISTIKI« Znanstveni simpozij, Maribor, 25. marec 2014

Znanstveno srečanje mariborskih raziskovalcev z različnih znanstvenih področij humanistike je 25. marca 2014 organizirala Raziskovalna postaja ZRC SAZU Maribor v sodelovanju z Univerzitetno knjižnico Maribor. Z njim so želele sodelavke postaje opozoriti na tri leta uspešnega delovanja te raziskovalne enote v Mariboru, ko je najmlajša raziskovalna postaja Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU začela s svojim delom v obnovljenih prostorih Karantene. Na postaji so zaposlene tri raziskovalke: dr. Mateja Ratej za področje zgodovinskega, dr. Kristina Toplak za področje migracij in dr. Maja Godina Golija za področje etnologije in kot vodja postaje. Ker pa je leto 2014 tudi leto, ko mesto Maribor praznuje 850-letnico prve pisne omembe, je imel dogodek še poseben, za Mariborčane tehtnejši in slovesnejši pomen. Že pri zasnovi znanstvenega srečanja so se sodelavke postaje z dr. Jernejo Ferlež, ki je kot predstavnica Univerzitetne knjižnice Maribor sodelovala pri pripravi znanstvenega srečanja, dogovorile, da na srečanje povabijo posebej tiste raziskovalce humanističnih znanstvenih disciplin, ki se že več let ukvarjajo z raziskavami Maribora in Mariborčanov in ki imajo s tega področja tudi obsežnejšo znanstveno in strokovno bibliografijo. Poleg zgodovinskega so želele predstaviti predvsem raziskovalne rezultate posameznikov z drugih znanstvenih področij, ki se z mestom Maribor in njegovimi prebivalci poglobljeno ukvarjajo, a lahko v Mariboru svoja znanstvena spoznanja le redko predstavijo, ker v mestu o tej temi največkrat potekajo le znanstvena srečanja zgodovinarjev. Zato so organizatorke z zadovoljstvom ugotovile, da je bil odziv referentov iz različnih mariborskih kulturnih in raziskovalnih ustanov zelo velik in da so poleg zgodovinarjev na znanstvenem simpoziju nastopili še muzikologi, literarni zgodovinarji, etnologi, antropologi, umetnostni zgodovinarji in arhi-

visti. Tematsko pa je bilo štirinajst referatov uvrščenih v sklope, ki so predstavili narodnostno in socialno sestavo prebivalstva mesta Maribor, kulturno dogajanje in ustvarjalnost v Mariboru, materialno kulturo Mariborčanov in politične ter gospodarske značilnosti mesta.

V prvem delu predavanj o prebivalstvu mesta Maribor, njegovem priseljevanju v mesto in zapuščanju mesta zaradi političnih pretresov in vojn je Dragan Potočnik predstavil priseljevanje primorskih rojakov v Maribor in njihov vpliv na razmah kulturnega življenja ter poudaril nekatere najvidnejše primorske izobrazence in umetniške ustvarjalce, ki so v mestu delovali pred 2. svetovno vojno. Marjan Toš in Boris Hajdinjak sta osvetlila pomen Judov v življenju mesta, predvsem judovskega učenjaka Israela ben Petachia Isserleina, ki je deloval v Mariboru v 15. stoletju, in Marka Rosnerja, tekstilnega tovarnarja in ene od osrednjih osebnosti mariborske judovske skupnosti pred 2. svetovno vojno. Mateja Ratej je predstavila svoje raziskovanje ruskih emigrantov na Slovenskem pred 2. svetovno vojno na primeru osvetlitve znanega mariborskega obraza, to je Ivana Fedotoviča Timošenka, ki je bil vojak Wranglove armade in je emigrantsko življenje nadaljeval prav v Mariboru.

Sledili so trije referati o kulturni ustvarjalnosti v Mariboru. Manica Špendal je v izčrpnem prispevku obravnavala tuje glasbene osebnosti, ki so ustvarjale in obogatile glasbeno življenje v mestu v 19. stoletju ter posebej poudarila nastope Franza Liszta v mestu, Vlasta Stavbar je predstavila kulturne prireditve in utrip mesta med 1. svetovno vojno, Dragica Haramija pa zgodbe o Mariboru in okolici ter značilne realne in bajeslovne književne like, ki se pojavljajo v teh zgodbah. Oba sklopa referatov sta dobro osvetlila glavne značilnosti nacionalne sestave prebivalstva.

* Dr. Maja Godina Golija, dipl. etnol. in filoz., znanstvena svetnica, Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU, Raziskovalna postaja Maribor. 2000 Maribor, Pobreška cesta 20, maja.godina@zrc-sazu.si.

V njej sta v preteklih stoletjih prevladovali slovenska in nemška skupnost, a so bile pomembne še nekatere druge, npr. judovska, ruska, češka, po 1. svetovni vojni pa tudi srbska. Te so s svojo kulturo in življenjem soustvarjale pestro podobo mesta, ki je zaradi izjemne prometne lege spodbudilo priseljevanje v mesto, razvoj materialnih sestavin kulture in različnih gospodarskih dejavnosti v tem prostoru.

O tem so izčrpnjeje govorili tudi v tretjem delu. Zdenka Semlič Rajh je osvetlila razvoj protipožarne obrambe in predpisov v Mariboru od druge polovice 18. stoletja naprej, Maja Godina Golija razvoj in gospodarski pomen mariborske tržnice, Jerneja Ferlež pa stanovanjsko kulturo v povezavi z obravnavo razvoja ognjišč v mariborskih bivališčih.

Zadnja skupina referatov je z različnih vidikov obravnavala politično dogajanje in politične osebnosti v Mariboru. Andreja Rakovec je z bogatim slikovnim gradivom predstavila starejše in sodobne spomenike znanih osebnosti v Mariboru in problematizirala odstranjevanje in uničenje nekaterih javnih spomeni-

kov. Maksimiljan Fras in Peter Simonič pa sta govorila o politiki mestne občine v času pred 2. svetovno vojno in v sodobnosti, ko so nastale nekatere nove oblike delovanja civilne družbe in aktivnosti občanov Maribora.

Znanstveni simpozij, ki je bil zasnovan predvsem kot delovno srečanje raziskovalcev, ki preučujejo Maribor in njegovo prebivalstvo, je pritegnil širši krog obiskovalcev, še posebej je razveseljujoč obisk študentov, ki so z zanimanjem spremljali referate in sodelovali v razpravah. Živahne diskusije so pospremile skoraj vsakega referenta in dober odziv obiskovalcev, nekaterih strokovnjakov in medijev je dokaz, da so takšna srečanja v Mariboru zelo potrebna. Simpozij je spodbudil številna vprašanja in premisleke o identiteti Maribora in Mariborčanov, o možnostih gospodarskega in socialnega preporoda mesta, o kulturi v času krize in o pomenu preteklega dogajanja za sedanost in prihodnost mesta. Vse to so vprašanja, ki so samo na videz oddaljena od raziskovanja v humanistiki, dejansko pa so ves čas živa tudi v delu in razmislekih znanstvenikov s tega področja.

SIMPOZIJ SLOVENSКИH FOLKLORISTOV O SLOVENSKEM PRIPOVEDNIŠTVU

Ob 17. *pripovedovalskem festivalu Pravlјice danes* je v petek, 4. aprila 2014, v Literarnem klubu Lili Novy Cankarjevega doma v Ljubljani potekal celodnevni znanstveni posvet slovenskih folkloristov »Slovensko pripovedništvo. O čem, zakaj in kako ga razumeti«. Šlo je za redko priložnost srečanja večine slovenskih raziskovalcev pripovedne folklorne, ki so drug drugemu ter obiskovalcem predstavili svoje trenutno delo in ugotovitve. Na posvetu so se zbrali raziskovalci iz Inštituta za slovensko narodopisje ZRC SAZU (dr. Monika Kropelj, dr. Saša Babič, dr. Barbara Ivančič Kutin in Katarina Šrmpf), Oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani (dr. Mirjam Mencej in Ambrož Kvartič), Fakultete za humanistiko Univerze na Primorskem (dr. Katja Hrobat Virlogot) ter folkloristko, zaposleno na ustanovi Imago Sloveniae (dr. Simona Klaus).

Ker je bil posvet del festivala *Pravlјice danes* in je bil njegovo zadnje dejanje, je pritegnil tudi precej obiskovalcev. Jedro občinstva so bili študentje Oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo ter posamezniki iz etnoloških (folklorističnih) in pripovedovalskih strokovnih krogov, pridružilo pa se jim je tudi nekaj drugih gostov. Občinstvo je v živahnih debatah, ki so sledile predstavitvam, dejavno sodelovalo, kar je zgovoren dokaz, da so teme, ki jih raziskujejo in predstavljajo slovenski folkloristi, zelo zanimive tudi za širši krog ljudi.

Srečanje sta vsebinsko odprli dr. Monika Kropelj in dr. Mirjam Mencej, ki sta predstavili zgoščeni pregledni predavanji, nastali na osnovi predhodnega daljšega poglobljenega raziskovalnega dela. Dr. Monika Kropelj je govorila o ženskih bajeslovnih bitjih oziroma ženskih duhovih narave, kot se pojavljajo v različnih

pripovednih tipih in žanrih pripovednega izročila jugozahodnega dela Srednje Evrope, kjer se stapljajo slovanske, romanske in germanske kulture. Občinstvu je na osnovi bogatega gradiva predstavila, kakšen je pomen teh bitij in kakšno vlogo imajo (so imela) v verovanjskih sistemih in pogledih na svet. Glavni poudarek predstavitve je bila ugotovitev, da lahko ženske duhove narave v primerjalni perspektivi razumemo kot alomotive, tj. vsebinske elemente, ki jih razbiramo v najrazličnejših pojavnih oblikah folklorne, a imajo enako simbolno sporočilnost. Ljudsko izročilo o vilah in nimfah je tako po besedah dr. Kropeljeve zelo heterogeno in se pogosto prepleta z izročilom o divjih ženah, sibilah, rojenicah in mnogih drugih tovrstnih ženskih bajeslovnih likih, a imajo ta bitja vedno soroden značaj in pojavnost.

Dr. Mirjam Mencej je govorila o krožnem gibanju in njegovi simboliki, kot se manifestirata v najrazličnejših oblikah (evropske) pripovedne folklorne in v evropski tradicijski kulturi nasploh. Podatke, ki jih je pri predstavitvi razgrnila pred občinstvo, je na eni strani črpala iz različnih folklornih žanrov, obredov, praks, jezika, umetnosti in filozofije, ter na drugi strani iz najrazličnejših virov, ki so jih prispevale etnografija, folkloristika, zgodovina, jezikoslovje, umetnostna zgodovina, literatura in druge vede. Vodilna misel predstavitve je bila ugotovitev, da se vloga krožnega gibanja najbolje kaže v njegovi tesni povezavi s tradicijsko konceptualizacijo prostora, saj je še posebej značilno za mejni prostor med svetovoma živih in mrtvih in označuje tako mejo kot stik med obema svetovoma. Dr. Mencejeva je razmišljanje o teh predstavah razširila tudi onkraj folkloristične analize in ga povezala z najnovejšimi nevropsihološkimi dognanji o človekovem doživljanju realnosti med transom.

* Ambrož Kvartič, univ. dipl. etnol. in kult. antropol., doktorski kandidat na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, 1000 Ljubljana, Zavetiška 5, ambroz.kvartic@gmail.com.